

PŘÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

PŘIROZENÉ A ÚSTAVNÍ ZÁKLADY TVORBY

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.*

Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.

verze 4.2 (2014)

© Ivo Telec, 2005

2

1. ČÁST

PŘIROZENÁ PRÁVA AUTORA

3

PŘIROZENÉ A PŘIROZENOPRÁVNÍ

- **Přirozené**
= **souladné** s přirozenými světovými zákonitostmi
a důstojností lidského jedince i druhu v nich
- **Přirozenoprávní**
= právní **doktrína**
právně filozofická **myšlenka** (idea)
součást **právní ideologie**
různé ideje lišící se zdrojem
přirozených práv nebo jejich poznatelností

4

PŘIROZENÝ A PRÁVNÍ ŘÁD

- **Přirozený řád** (na lidské vůli nezávislý)
axiomatická soustava = netřeba dokazovat
např. střídání ročních období
- **Právní řád** (politickou vůlí stanovený)
např. zák. č. 54/1946 Sb., o letním čase

5

6

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Objektivní pojmový význam**
= přirozené světové zákonitosti (**objektivní řád dějů**) se zdrojem ve **vyšší moci**, např. *zákon rovnováhy (Gleichgewichtsgesetz)*
- **Subjektivní pojmový význam**
= subjektivní **vrozená** přirozená práva každého člověka obsahově **vyplývající** z přirozených světových zákonitostí (přirozeného práva v objektivním právním smyslu)
např. subjektivní přirozená práva osobnostní

8

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávist)
Amor vincit omnia (Vergilius)
kladné „nastavení“; absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tíha**
- **Rovnováha**; vyrovnaní braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik, růst a rozklad**; koloběh aj.

9

PŘIROZENÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA

- **Lidská svobodná vůle**

*„Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka
žít podle svého.“*

§ 81/1 in fine o. z.

10

- **Přirozené právo svobodného rozhodování člověka i lidstva**

- zákonitost vznikání a růstu
sv. rozhodnutí rodičů o početi dítěte
sv. privátní autonomii,
např. rozhodnutí o zveřejnění díla

11

PŘIROZENÁ PRÁVA ČLOVĚKA

- **Platnost přirozených subjektivních práv**
  - ✓ **uznání neporušitelnosti** přirozených práv člověka preambule LZPS
  - ✓ **slib** ústavního soudce **chránit** neporušitelnost přirozených lidských práv čl. 85/2 Ú
- **Důsledky pro právo podústavní**
  - důkaz logický a právně rétorický

12

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená** (*angeborene Rechte*), § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
- 1. **přirozená práva osobnostní**
např. *přirozené právo žít*; žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské autority
- 2. **jiná práva přirozené povahy**
X
- **Práva nabyvatelná** (*erwerbliche Rechte*), § 18

ABGB

13

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

14

LEGISLATIVNĚ POLITICKÝ ÚČEL

- **Stát zákonem stanoví:**
- 1. způsob **výkonu** přirozeného práva osobnostního, *např. svolením k zásahu*
- 2. právní **ochranu** přirozeného práva osobnostního, *viz soudně vymahatelné nároky*

15

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem** ⇨
  - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
  - ✓ vcítění se pomocí **svědomí**
  - ✓ **metoda** citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
  - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
  - ✓ míra všech věcí a následků věcí

§ 19

16

- pocítění krásy umění, *např. výtvarného díla*
⇓
poznání práva autorského ©
např. práva výtvarníka

- pocítění krásy přírody nebo krásy krajiny
- důvodné pocítění cizí újmy jako vlastní
⇓
poznání „jiné“ osoby blízké

17

PŘEHLED PŘIROZENÝCH PRÁV ČLOVĚKA DLE O. Z.

1. právo na život ⇓
2. právo brát se o štěstí (žít podle svých představ)
[osobní svoboda (privátní autonomie) způsobu žití]
3. právo ke jménu; *srv. též právo osobního stavu*
4. právo na důstojnost
5. právo na uznání právní osobnosti (subjektivity)
6. právo na zdraví vč. duševní a tělesné integrity ⇓
7. právo k tělu ⇑
8. právo žít v příznivém životním prostředí
9. právo na vážnost
10. právo na čest

18

- 11. právo k podobě
- 12. právo na soukromí
- 13. práva dítěte
- 14. práva rodičů; *srv. rodičovskou odpovědnost*
- 15. právo k projevům osobní povahy
- 16. jiná práva lidství, *např. právo na rodičovství (mateřství a otcovství), (reprodukční právo), nebo právo k výtvorům (projevům osobní povahy tvůrčí)*

19

POVAHA

- a. nezadatelnost
- b. nevzdatelnost
- c. nezcizitelnost
- d. neomezitelnost v míře
  - ✗ zákonu
  - ✗ dobrým mravům
  - ✗ veřejnému pořádku

20

■ Absolutní práva osobnostní

- ☞ působí *ex lege* a *erga omnes*
- ✓ zánik smrtí
- ✓ **nezcizitelná:**
  - nejde o disponibilní majetek**
  - ☞ **nepřecházejí** ani na dědice nebo jiného právního nástupce
- ✗ uznané dluhy a soudně aj. uplatněné pohledávky z újmy, *např. na zdraví*,
= **jmění** = součást pozůstalosti

21

JUDIKATURA: Povaha práva autorského

1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství, nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí;
zákon netvoří na prospěch autora žádná práva, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího,
a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti.
A to je právě důsledek takového zásahu ve smyslu

22

2. S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabránit každému neautorisovanému užívání:
plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství
a čím více věda přináší nové metody využití, tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.

23

2. ČÁST

MRAVNÍ A LIDSKOPRÁVNÍ ZÁKLADY

25

MORÁLNÍ A PRÁVNÍ SPRÁVNOST

- **Shoda** mezi:
  - a. morální **předností** (morální správností),
srv. svolení k odhalení soukromí,
a
  - b. právní **platností** (právní správností),
srv. svolení k odhalení soukromí
- **Přirozenoprávní** teze o spojitosti morálky a práva

DOBŘÉ MRAVY A PRÁVO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

- **Souběh a prolínání mravnosti a právnosti**
- **Zlatá pravidla** (*aureae regulae*) **soukromého práva, např.:**
  1. Dobré mravy jako obecně uznaná **zásada** spravedlnosti a práva, z níž vyvěrá soukromé právo § 3/3 o. z.
  2. Zákaz od zákona **odchylných** ujednání porušujících dobré mravy § 1/2 o. z. ²⁷
  3. Zákaz **výkladu** a **použití** předpisů, *např. úpravy licenční smlouvy v o. z., v rozporu s dobrými mravy* § 2/3 o. z.

4. Nepřihlížení k **omezení** přirozených osobnostních práv v **míře odporující** dobrým mravům § 19/2 o. z.
5. Následky právních jednání, *např. uzavření licenční smlouvy, plynoucí* i z dobrých mravů § 545 o. z.
6. Příkaz souladu **obsahu a účelu** právních jednání, *např. výpovědi licenční smlouvy, s dobrými mravy* § 547 o. z.
7. Neplatnost soukromoprávních **jednání, např. licenční smlouvy, přičítících se** dobrým mravům § 580/1 o. z. ²⁸

8. Povinnost **nahradit škodu** úmyslným porušením dobrých mravů § 2909 o. z.
  9. Zákaz **zneužití hospodářské soutěže** proti dobrým mravům soutěže § 2976/1 o. z.
  10. Zákaz (absolutní překážka) průmyslověprávního **zápisu** předmětu, *např. obchodní nebo tovární značky, proti dobrým mravům®*
např. §4/f znám. z. č. 441/03 Sb.
- **Zjevné zneužití práva bez právní ochrany** § 8 o. z. *srv. dominantní až monopolní postavení správce práv podle a. z., např. OSA či Intergram* ²⁹

POCTIVOST

- **Fairness, např.:**
  1. Poctivost jako obecně uznaná **zásada** spravedlnosti a práva, z níž vyvěrá soukromé právo § 3/3 o. z.
  2. Příkaz **právně** jednat, *např. kontrahovat, poctivě* § 6/1 o. z.
  3. Zákaz **těžit** z nepoctivého činu § 6/2 o. z.
  4. Vyvratitelná **domněnka** (předpoklad) poctivého (a dobrověrného) určitého jednání § 7 o. z.
  5. Povinnost vydat **bezdůvodné obohacení** z nepoctivých **zdrojů** § 2991/2 o. z. ³⁰

6. Relativní (namítací) **překážka** průmyslověprávního zápisu určitého označení při nepoctivém **těžení** z dobrého jména starší ochranné známky®
§ 7/1b,e znám. z. č. 441/03 Sb.
7. Poctivé zvyklosti tzv. velkých **citací** cizích autorských děl § 31/1b a. z.
srv. *fair use (USA)*, *fair dealing (GB a Společenství národů)*

31

JUDIKATURA: Provize

Uplatnění nároku na zprostředkovatelskou odměnu

za zprostředkování uměleckého zaměstnání v cizině

za stavu, kdy právní předchůdce nárokovatele pouze těžil

ze svého někdejšího monopolu zprostředkování umělecké činnosti ve vztahu k cizině, aniž se o získání uměleckého zaměstnání přičinil, je výkonem práva, který je v rozporu s dobrými mravy

32

JUDIKATURA: Výkon známkového práva

(...) i užití zapsané ochranné známky může být jednáním

proti dobrým mravům soutěže a tedy jednáním nekalým.

Za užití v uvedeném smyslu je třeba považovat nikoli jen

označování výrobků ochrannou známkou, užitím jsou rovněž

i úkony majitele ochranné známky, v nichž se o zapsanou

ochrannou známkou opírá, známkou argumentuje a z titulu

33

JUDIKATURA: Koncert

K povinnosti organizátora hudebních koncertů náleží postupovat s přiměřenou pečlivostí ohledně nebezpečí poškození sluchu, které návštěvníkům koncertu hrozí v důsledku nadměrné hlasitosti uváděné hudební produkce.

Rozs. Spol. soud. dv. v Karlsruhe z 13. 3. 01, sp. zn. VI ZR 142/00, cit. Linhart/Hladký, Práv. rozhl., 2001/8, s. 292 – 293;

srv. v čes. právu generální protiškodní klausuli §

34

MRAVNÍ SMYSL A SMYSL PRO KRÁSU

- **Mravní smysl**
= schopnost rozeznávat **dobro a zlo**
např. šíkanu nájemce bytu pronajímatelem
- **Smysl pro krásu**
= schopnost rozeznávat **krásu a ošklivost**
soulad a souzvuk:
např. umělecké dílo, vzhled výrobku nebo obalu výrobku (design) = průmyslový (vkusový) vzor

35

36

ÚSTAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Subjektivní veřejná ústavní práva občana**
= státem zformalizovaná přirozená práva člověka
- **Přímé působení v poměrech veřejných**
srv. právo na soudní ochranu
- **Nepřímé působení v poměrech soukromých**
❖ hodnotové vyzařování základních práv do soukromých poměrů
2 zásadně **nezávislé** právní soustavy ➡ 37

- **Právo na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno**
čl. 10/1 LZPS
- **Právo vlastnit majetek hmotný i nehmotný**
čl. 11/1
- **Právo k výtvorům uměleckým, vědeckým a technickým**
čl. 34/1

38

NEZÁVISLOST

právo vlastnit majetek
právo pokojně užívat majetek
(LZPS,
Prot. k Úmluvě o ochraně lid. práv a zákl.
svobod)
v.
vlastnické právo jako druh absolutních
majetkových práv dle o. z.
držba podle o. z.

39

JUDIKATURA:

Doménové jméno Globtour.cz

Pojem „majetek“ uvedený v čl. 11 odst. 1 Listiny resp. čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, má autonomní povahu, která se neomezuje na vlastnictví hmotných statků a je nezávislá na formálním vymezení ve vnitrostátním právu; mezi „majetková práva“ ve smyslu citovaných článků tak mohou patřit i některá práva a zájmy, jako je např. v projednávaném případě právo k doménovému jménu.

*Usn. ÚS z 6. 3. 14, sp. Zn. III. ÚS 2912/12
Globtour, spol. s r. o., v. Nejvyšší soud*

40

MEZINÁRODNÍ ZÁKLADY LIDSKOPRÁVNÍ

- **Právo požívat plodů umění**
čl. 27/2 *Všeobecné deklarace lidských práv* (1948)
- **Kulturní právo požívat ochrany morálních a materiálních zájmů vyplývajících z vědecké, literární nebo umělecké tvorby**
čl. 15/1c *Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech* (1966), (č. 120/76 Sb.)

41

- **Právo pokojně užívat svůj majetek**

čl. 1 *Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod* (1950)

(č. 209/92 Sb.)

42

3. ČÁST

TVŮRCE A JEHO VÝTVOR

43

JUDIKATURA:

Lidská osobnost a autorské dílo

*Každá lidská osobnost (nejen osobnost tvůrce, autora),
duchovně pramení mimo sféru právního řádu,
který ji
pouze uznává (aprobuje) jako právně
významnou
(nemajetkovou) hodnotu (statek) a chrání ji
svými
vlastními zákonnými prostředky.*

44

*V důsledku toho je i předmět autorského práva
(dílo)
nezcizitelným, neboť to jeho přirozená
mimoprávní
povaha, bytostně spjatá s osobností tvůrce,
nepřipouští
(srov. § 118 odst. 1 občanského zákoníku), (...).*

45

ZVLÁŠTNÍ OSOBNÍ VLASTNOSTI TVŮRCE

1. tvůrčí nadání ducha
  2. tvořivost (tvůrčí schopnost)
  3. cit pro krásu
  4. rozumová věcnost (schopnost utřídění)
  5. [fantazie]
  6. [nahromaděné zkušenosti]
- **osobní závazek k tvorbě**

46

JUDIKATURA: Zvláštní osobní vlastnosti

*Právě z povahy „zvláštních osobních vlastností“
vyplývá,
že duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní
osobní
vlastnosti člověka využity, je povahově (a
pojmově)
neoddělitelným tvůrčím projevem
individualizovaného
lidského ducha, formujícího samu osobnost.
Proto je i samo „vytvoření“, resp. tvorba díla
tvůrčí*

47

TVORBA

- **Tvůrčí volnost**
míra tvůrčí volnosti při posuzování
povahy předmětu
✗ **předurčenost** technickou funkcí
- **Právovědný test pojmových znaků
výtvoru**
✓ soustava právovědných testů

49

• Tvůrčí činnost 1. umělecká 2. vědecká 3. vývojová 4. vynálezecká 5. jiná technická 6. [zlepšovatelská] 7. šlechtitelská	• Pouhá odborná dovednost 1. údržbářská 2. opravářská 3. restaurátorská 4. právnická aj.

50

- **Tvůrčí činnost bez ohledu na právní režim:**
1. z volné ruky (nabídkově)
  2. zakázkově (na objednávku)
  3. soutěžně
  4. zaměstnanecky
  5. služebně,

přičemž však právní režim má právní důsledek
na **soukromoprávní status výtvoru**,
srv. např. *zaměstnanecké dílo* či *podnikový vynález*

51

VÝTVOR

- **Plod ducha** (lidské osobnosti); *création de l'esprit*
popř. s účastí rozumu
1. umělecké dílo
  2. vědecké dílo
  3. vyvinutý vzhled výrobku
  4. vynález
  5. jiné technické řešení
  6. [zdokonalení nebo řešení bezpečnosti práce
nebo životního prostředí]
  7. vyšlechtěná odrůda rostliny

52

OF AUTHORS AND ORIGINS

Edited by
BRAD SHERMAN and
ALAIN STROWEL

CLARENDON PRESS, OXFORD

53

PRÁVNÍ MÍRA VÝTVORU

jedinečnost (unikátnost)

osobitost (individualita)

původnost (originalita)

shodnost (identita)

54

1. **jedinečný** (neopakovatelný), *např. autorské dílo, srv. doktrínu autorskopravní jedinečnosti*
2. **původní** (vlastní); postačuje u *počítačových programů, fotografií a autorských databází* srv. doktrínu **autorskopravní původnosti** ⇒
3. **individuální**, viz *odlišný celkový dojem vzhledu výrobku u průmyslového vzoru*
4. **shodný**, opakovatelný, *např. vynález*
☛ právo přednosti (formální priorita)

55

PŘÍKLAD:

Silný nebo slabý pojmový znak

pouhá fotografie

= pouze původní = **vlastní** výtvar fotografy,
více původních = vlastních fotografií
různých fotografií vedle sebe
⇒ **slabé** právo autorské

×

fotografické dílo umělecké či vědecké

= **jedinečný** výtvar fotografy
⇒ vyloučení shodných či napodobených fotografií
⇒ **silné** právo autorské

56

PŘÍKLAD: Fotografické dílo, nebo jen fotografie?

57

58

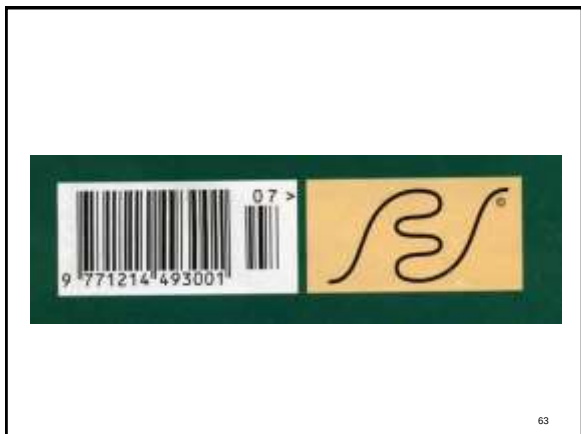

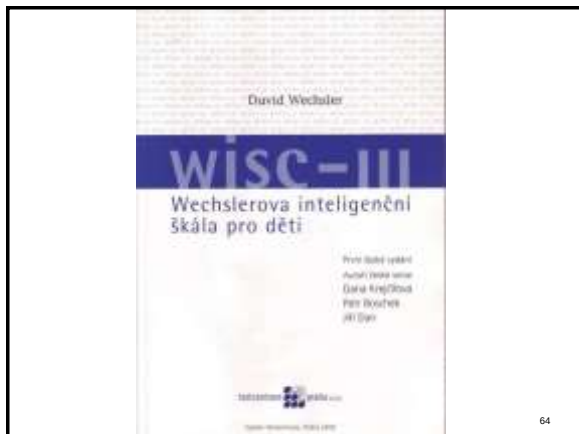
61

62

63

64

JUDIKATURA: Jedinečnost autorského díla

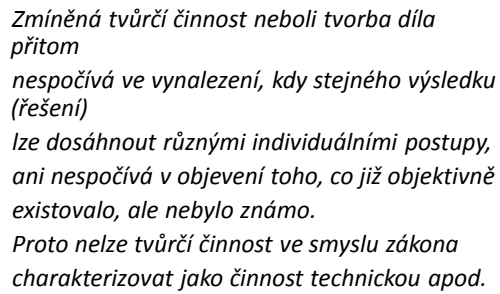
(...) nauka, alespoň ve větší části kontinentální Evropy, odvozuje teoretickou koncepci autorskoprávní individuality díla relativněji chápanou ve smyslu statistické pravděpodobnosti jedinečnosti díla. Nikoli tedy ve smyslu jedinečnosti díla naprosto absolutní ve smyslu filozofickém.

65

Jedinečnost díla přitom odpovídá i pojmu neopakovatelnosti díla. Při tomto pojetí díla jako předmětu práva autorského tedy nejde o individualitu díla stoprocentní, ale jen o jedinečnost, která se blíží jedinečnosti absolutní.

68

6970

KDY NEJDE O PŮVODNÍ VÝTVOR?

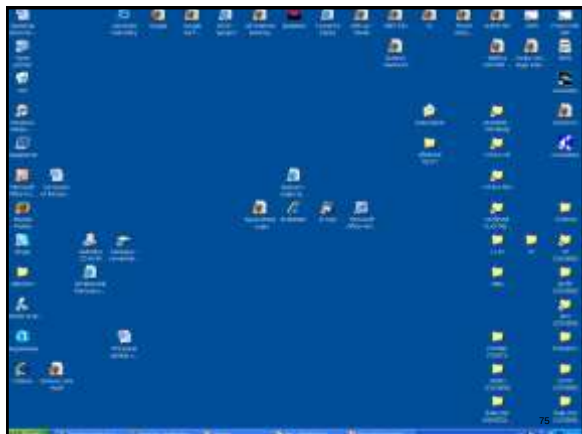
- **Původní** = **vlastní** duševní výtvor autora
X
- **Rozmnoženina cizího** duševního výtvoru, a to v jeho **podobě**:
  - a. **původní** (shodný, **nevlastní** výtvor)
  - b. **změněné**, vyznačující se **napodobením cizího** duševního výtvoru v jeho **tvůrčích** (literárních, jiných uměleckých či vědeckých), autorskoprávně významných (silných), **prvcích**, spočívajících v (...); (napodobený, **nevlastní**, **nepůvodní** výtvor, napodobenina cizího, imitace, plagiát)

73

PŘÍKLAD: Počítačové programy

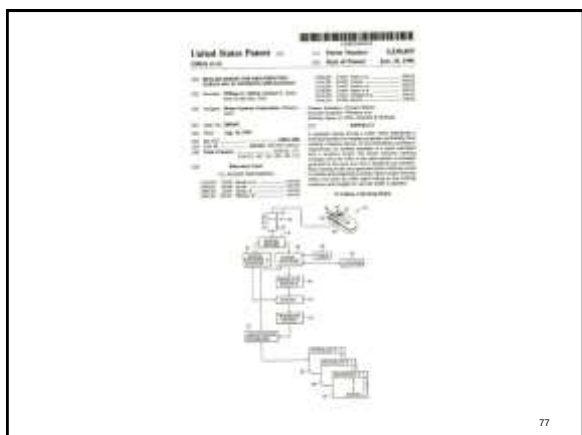
74

75

76

77

78

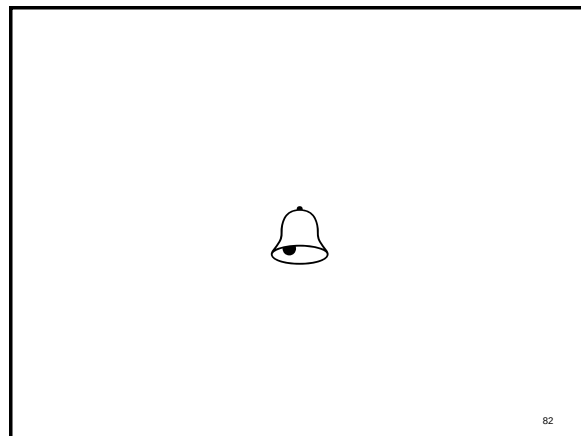

Foto:

Gíza, Egypt, 2005
Brno, hrad Veveří, Morava, Česko, 2004
Fryšava pod Žakovou horou, Morava, Česko
Shanzu Beach, Keňa 2007
Velehrad, Morava, Česko 2007
Jalta, Ukrajina 2009